

УДК 336.278

BANKRUPTCY RISK ASSESSMENT METHODS OF AGRICULTURAL ENTERPRISE**МЕТОДИКИ ОЦІНКИ РИЗИКУ БАНКРУТСТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА**

Ivashenko Angelika Mykhailivna / Іващенко Анжеліка Михайлівна

Master's Degree / магістрант

National Aerospace University named after M. E. Zhukovsky «KhAI», Kharkiv, Chkalova 17, 61070

Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»,

Харків, вул. Чкалова 17, 61070

Abstract. The process of ensuring the reliability of business entities is the driver of economic growth throughout the country. In the research, according to the purpose of work, the author analyzed foreign and domestic models for assessing the risk level of bankruptcy of agricultural enterprises, highlighted their advantages and disadvantages. In the methodology for assessing the risk of bankruptcy of an enterprise, it was proposed to take into account the size of the enterprise and periodically review the levels of indicators.

Keywords: bankruptcy, models, enterprise, agriculture, discriminant model.

Вступ.

В умовах економічної кризи в Україні, яка спостерігається в останні роки в реальному секторі економіки особливої актуальності набувають методики прогнозування ризику банкрутства підприємства, що є базисом для визначення слабких сторін їх діяльності та можливості виявлення потенційних банкрутів в найближчому майбутньому.

За останні десятиліття розроблено безліч моделей ризику банкрутства, як зарубіжними, так і вітчизняними дослідниками. Найбільш популярними моделями ризику банкрутства є моделі Альтмана, Спрінгейта, Таффлера і Тісшоу, А. Белікова і Г. Давидова, Р. Сайфуліна і Г. Кадикова, О. Терещенко, В. Матвійчука та ін.. Але, їх загальним недоліком є те що вони не враховують специфіку діяльності підприємств сільськогосподарського сектору, що знижує їх практичну цінність та актуалізувало тему дослідження.

Метою статті є систематизація методичних підходів до діагностики ризику банкрутства підприємств сільськогосподарської галузі, визначення їх переваг та недоліків.

Основний текст.

Аналіз сучасної літератури свідчить, що незважаючи на безліч методик оцінки ризику банкрутства підприємств, сільськогосподарським компаніям майже не приділяється уваги. Серед сучасних зарубіжних авторів, які розробили методики оцінки ризику банкрутства сільськогосподарських підприємств зазначимо: Е. А. Федорову и Я. В. Тимофеева, А. В. Казакова й А. В. Колишкіна, М. Л. Яшину та Н. М. Нейфа, Г. Савицьку (табл. 1). Вітчизняними дослідниками, які зробили спробу діагностувати ризик банкрутства сільськогосподарської компанії є О. Терещенко, А. Чупіс та А. Лесюк.

Таблиця 1

Методики оцінювання ризику банкрутства підприємств сільськогосподарської галузі

Автор	Показники
Модель Е.А. Федорової, Я.В. Тимофєєва (Росія, 2015 р.) [1]	<ul style="list-style-type: none"> - відношення короткострокового боргу до зобов'язань; - відношення чистого оборотного капіталу до активів; - показник забезпеченості власними оборотними засобами; - рентабельність активів; - рентабельність активів по EBIT, ROTA; - ефективна ставка податку на прибуток; - відношення дебіторської заборгованості до активів
Модель А. В. Казакова, А. В. Колишкіна (Росія, 2018 р.) [2]	<ul style="list-style-type: none"> - відношення грошових коштів до короткострокових зобов'язань; - відношення чистого прибутку до загальної заборгованості; - відношення власного капіталу до загальної заборгованості; - натуральний логарифм від величини загальної заборгованості.
Модель М.Л. Яшиної, Н.М. Нейфа [3] (Росія, 2015 р.)	<ul style="list-style-type: none"> - показник автономії; - коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами; - показник поточної ліквідності; - показник термінової ліквідності; - коефіцієнт рентабельності продажів; - показник абсолютної ліквідності.
Логіт-регресійна модель Г.В. Савицької (Білорусь, 2003 р.) [4]	<ul style="list-style-type: none"> - частка власного оборотного капіталу в формуванні оборотних активів; - коефіцієнт оборотності оборотного капіталу; - коефіцієнт фінансової незалежності підприємства; - рентабельність власного капіталу.
Модель Л (Україна, 2016 р.) [5]	<ul style="list-style-type: none"> - коефіцієнт покриття поточних зобов'язань річним грошовим потоком; - коефіцієнт абсолютної ліквідності; - коефіцієнт фінансового ризику; - коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами; - коефіцієнт рентабельності активів; - коефіцієнт рентабельності господарської діяльності; - індекс інфляції; - коефіцієнт фінансового лівереджу;
Модель А.В. Чупіса (Україна, 1999 р.) [6]	<ul style="list-style-type: none"> - відношення оборотного капіталу до активів; - відношення залученого капіталу до власного.
Модель О. Терещенко (Україна, 2004 р.) [7]	<ul style="list-style-type: none"> - показник поточної ліквідності; - коефіцієнт фінансової незалежності; - відношення чистого доходу до активів; - відношення операційного грошового потоку до суми валового чистого доходу та інших операційних доходів; - відношення операційного та інвестиційного грошових потоків до активів; - відношення чистого доходу до позикового капіталу; - відношення операційного грошового потоку до зобов'язань; - співвідношення прибутку до оподаткування та чистого доходу; - рентабельність власного капіталу; - показник оборотності оборотних активів.

Джерело: складено автором за даними [1-7]

Загальною характеристикою наведених підходів щодо оцінювання ризику банкрутства є те, що більшість з них засновані на дискримінантних і logit моделях (за виключенням Л-моделі, яка побудована з використанням кореляційно-регресійного аналізу) та містять ряд фінансових показників. Так, найбільша кількість показників представлена в моделі О. Терещенка (10 коефіцієнтів), найменша – в моделі А. Чупіса (2 показника). Ключовими показниками, які використовуються в галузевих моделях для оцінки ризику банкрутства сільськогосподарських підприємств є коефіцієнти автономії, забезпеченості власними оборотними коштами, ліквідності та рентабельності активів або власного капіталу. Для кожного наведеного в таблиці показника, автор тієї чи іншої методики встановлює свої граничні параметри, перевищення або зниження нижче яких означає, що бізнес або підприємство веде свою діяльність надто ризиковано, і що при різкій зміні зовнішнього середовища або макроекономічної ситуації в економіці може початися ланцюгова реакція погіршення показників, яка призведе до банкрутства підприємства.

Відмінними характеристиками у моделі Е.А. Федорової та Я.В. Тимофєєва є наявність показника дебіторської заборгованості та ефективної ставки податку на прибуток, які, безумовно, є важливими, але оскільки автор розробив цю модель за даними російських підприємств є деякі сумніви щодо адекватності отриманих результатів.

В моделі М.Л. Яшиної і Н.М. Нейфа ключовий акцент зроблено на аналізі рівня ліквідності, але, через специфіку діяльності, сільськогосподарські підприємства мають незначну кількість ліквідних активів, що може негативно вплинути на результати оцінювання.

Загальними недоліками зарубіжних моделей оцінки ймовірності банкрутства підприємств є те, що:

- вони не адаптовані до сучасних умов господарювання вітчизняних підприємств, оскільки значення як вагових показників, так й порогових значень різних коефіцієнтів обчислені на базі зарубіжних компаній, що не дозволяє застосувати їх для українських підприємств;

- є відмінності в бухгалтерському обліку вітчизняних та зарубіжних компаній;

- демонструють сильну кореляцію з показниками фондовіддачі компаній та не забезпечують точних результатів прогнозування ймовірності банкрутства;

- не враховуються дані про можливості розвитку компанії;

- можна отримати протилежні результати за різними моделями;

- не враховуються фактори зовнішнього впливу.

Недоліком моделі українського вченого А.В. Чупіса є відсутність показників прибутковості. Що стосується моделі О. Терещенко, то перевагою є суттєве охоплення різних сторін діяльності підприємства, але, оскільки модель було розроблено більш ніж 15 років тому на даних підприємств, які працювали в інших умовах ніж сьогодні, це зменшує її практичну цінність. До того ж є необхідність корегування деяких коефіцієнтів до значень шкали корекції, що спотворює реальний фінансовий стан підприємства.

У зв'язку з цим, найбільш оптимальною є модель А. Лесюк, в основі якої

лежать статистичні дані українських підприємств, та охоплює найважливіші аспекти діяльності сільськогосподарського підприємства. Але, її недоліком є те, що вона не враховує розмір підприємства, що потребує корегування показників.

Висновки і пропозиції.

Однією з ключових проблем в економіці України є низька ефективність функціонування підприємств сільськогосподарської галузі, що, у свою чергу, призводить до їх неплатоспроможності. Але, сьогодні в Україні все ще відсутній єдиний комплексний підхід до визначення ймовірності банкрутства сільськогосподарських підприємств. Більш того, зарубіжні та вітчизняні методики банкрутства сільськогосподарських підприємств не надають об'єктивної оцінки в сучасних умовах. У зв'язку з чим необхідним є проведення подальшого дослідження методик оцінювання ризику банкрутства компаній сільськогосподарської галузі України в умовах кризи. Особливу увагу необхідно приділити розміру підприємства, оскільки від цього залежить інформаційна база для проведення аналізу рівня ризику банкрутства підприємства, а також своєчасному перегляду ключових показників з урахуванням поточного положення суб'єкта господарювання.

Література

1. Федорова, Е. А., Тимофеев, Я. В. Разработка моделей прогнозирования банкротства российских предприятий для отраслей строительства и сельского хозяйства. *Финансы и кредит*. 2015. №32. С. 2-10.
2. Казаков, А. В., Колышкин, А. В. Разработка моделей прогнозирования банкротства в современных российских условиях. *Вестник Санкт-Петербургского университета. Экономика*. 2018. Т. 34. Вып.2. С. 241–266.
3. Яшина М. Л., Нейф Н. М. Экспресс-моделирование кредитоспособности сельскохозяйственных организаций. *Финансовая аналитика: проблемы и решения*. 2015. №47. С. 39-49.
4. Савицкая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятий АПК : учеб. пособие. 6-е изд., стер. Минск.: Новое знание, 2006. 652 с.
5. Лесюк, А.С. Методики прогнозування ймовірності банкрутства сільськогосподарських підприємств. *Вісник ЖДТУ*. 2016. № 4(78). С. 229-236.
6. Финансовое положение предприятия: оценка, анализ, планирование / Под ред. А.В.Чуписа, - Сумы: Университетская книга, 1999. 332 с.
7. Терещенко, О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств: навч. посібник. К.: КНЕУ, 2004. 412 с.

Reference

1. Fedorova, E. A., Timofeev, Ja. V. (2015). Razrabotka modelej prognozirovaniya bankrotstva rossijskih predpriyatij dlja otraslej stroitel'stva i sel'skogo hozjajstva [Development of bankruptcy forecasting models of Russian enterprises for the construction and agriculture sectors] in *Finansy i kredit* [Finance and credit]. №32. pp. 2-10.
2. Kazakov, A. V., Kolyshkin, A. V. (2018). Razrabotka modelej prognozirovaniya bankrotstva v sovremennyh rossijskih uslovijah [Forecasting Models in Contemporary Russian Conditions]. *Vestnik Sankt-Peterburgskogo universiteta. Jekonomika* [Bulletin of St. Petersburg University. Economics.]. Т. 34. Issue 2 pp. 241–266.
3. Jashina, M. L., Nejf, N. M. (2015). Jekspress-modelirovanie kreditosposobnosti

sel'skohozhajstvennyh organizacij [xpress modeling of creditworthiness of agricultural organizations]. Finansovaja analitika: problemy i reshenija [Financial analytics: problems and solutions]. №.47. pp. 39-49.

4. Savytskaya, H. V. (2006) Analiz khozyaystvennoy deyatelnosti predpriyatyy APK [Analysis of economic activity of agricultural enterprises: textbook. allowance]. ucheb. posobyе. 6-е yzd., ster. Mynsk.: Novoe znanye. 652 p.

5. Lesyuk, A.S.(2016). Metodyky prohnouzuvannya ymovirnosti bankrutstva sil'skohospodars'kykh pidpriyemstv [Methods of forecasting the probability of bankruptcy of agricultural enterprises]. Visnyk ZhDTU. [ZhSTU Bulletin]. No. 4 (78). pp. 229-236.

6. Fynansovoe polozhenye predpriyatyya: otsenka, analiz, planyrovanye (1999). [The financial position of the enterprise: evaluation, analysis, planning] / Ed. A.V.Chupysa. Symi: Unyversytetskaya knyha. 332 p.

7. Tereshhenko, O.O. (2004). Finansova sanacija ta bankrutstvo pidpriyemstv [Financial rehabilitation and bankruptcy of enterprises]. KNEU, Kyiv, 412 p.

Анотація. Процес забезпечення надійності суб'єктів господарювання є драйвером економічного зростання країни. У дослідженні, відповідно, до мети роботи автор проаналізував закордонні та вітчизняні моделі оцінки рівня ризику банкрутства сільськогосподарських підприємств, виділив їх переваги та недоліки. У методиці оцінки ризику банкрутства підприємства запропоновано враховувати розмір підприємства та періодично переглядати граничні значення показників.

Ключові слова: банкрутство, моделі, підприємство, сільське господарство, дискримінантна модель.

Рецензент: к.е.н., доц., Діденко Ю.Ю.

Стаття відправлена: 10.12.2019 г.

© Іващенко А.М.